MahaSarav.com • अधिकृत अभ्यास साहित्य

मराठी म्हणी संग्रह व त्यांचे अर्थ

२००+ परीक्षेसाठी अत्यंत महत्त्वाच्या म्हणी (सविस्तर अर्थ व स्पष्टीकरण)

MPSC राज्यसेवा / गट ब व क | इयत्ता १० वी (SSC Board) | पोलीस भरती 2026 | तलाठी भरती | जिल्हा परिषद व सर्व सरळसेवा

 MahaSarav Mobile App वर मोफत टेस्ट सिरीज सोडवा

दररोज नवीन टेस्ट सिरीज, चालू घडामोडी, मागील प्रश्नपत्रिका व ऑल महाराष्ट्र रँकिंग

 ॲप डाउनलोड करा (Android & iOS)

Scan to Install

भाग १: परीक्षेत वारंवार विचारल्या जाणाऱ्या Top 30 म्हणी (सविस्तर अर्थ व उदाहरण)

म्हण	अर्थ	वाक्यात उपयोग / स्पष्टीकरण
अति तिथे माती	कोणत्याही गोष्टीचा अतिरेक हा वाईटच असतो.	*दररोज अवाजवी गोड खाल्ल्याने अखेर तब्येत बिघडली; म्हणतात ना, अति तिथे माती.*
अडला हरी गाढवाचे पाय धरी	शहाण्या माणसालाही गरजेच्या वेळी मूर्खाची विनवणी करावी लागते.	*कामाचा खोळंबा होऊ नये म्हणून साहेबांनी कनिष्ठ कर्मचाऱ्यालाही गोड बोलून काम करवून घेतले.*
आंधळा मागतो एक डोळा, देव देतो दोन	अपेक्षेपेक्षा कितीतरी पटीने जास्त फायदा होणे.	*फक्त मुलाखतीची अपेक्षा असताना थेट नियुक्तीपत्रच मिळाले, याला म्हणतात आंधळा मागतो एक डोळा अन् देव देतो दोन.*
आयत्या बिळात नागोबा	दुसऱ्याने कष्टाने मिळवलेल्या गोष्टीचा स्वतः आयता फायदा उठवणे.	*भावाने बांधलेल्या बंगल्यात लहान भाऊ जाऊन राहू लागला, अगदी आयत्या बिळात नागोबासारखा.*
उथळ पाण्याला खळखळाट फार	अल्प ज्ञान असणारा माणूस फार बडेजाव मारतो.	*विषयाचा सखोल अभ्यास नसतानाही तो विद्वत्तेचा आव आणत होता; म्हणतात ना, उथळ पाण्याला खळखळाट फार.*
एका हाताने टाळी वाजत नाही	भांडणात किंवा वादात दोन्ही बाजूंचा दोष असतो.	*फक्त समोरच्याला दोष देऊ नको, भांडणात एका हाताने टाळी कधीच वाजत नाही.*
कर नाही त्याला डर कशाला	ज्याने चूक केली नाही त्याला कोणाचीही भीती नसते.	*प्रामाणिक अधिकाऱ्याने चौकशीला हसतमुखाने सामोरे जाणे पसंत केले; कारण कर नाही त्याला डर कशाला.*
काखेत कळसा गावाला वळसा	वस्तू जवळ असताना सर्वत्र शोधत फिरणे.	*चष्मा कपाळावर असताना आजोबा घरभर चष्मा शोधत होते.*
कुऱ्हाडीचा दांडा गोतास काळ	आपलाच माणूस आपल्या विनाशाला कारणीभूत ठरणे.	*फितूर झालेल्या मित्राने शत्रूला गुप्त माहिती दिली, कुऱ्हाडीचा दांडा गोतास काळ ठरला.*
कोल्ह्याला द्राक्षे आंबट	न मिळणाऱ्या गोष्टीला नावे ठेवणे.	*परीक्षेत अपयश आल्यावर तो म्हणाला स्पर्धा परीक्षा निरुपयोगी आहेत; कोल्ह्याला द्राक्षे आंबटच वाटणार.*
गरज सरो आणि वैद्य मरो	काम झाले की उपकार विसरणे.	*निवडणूक जिंकल्यावर नेत्याने मतदारांकडे दुर्लक्ष केले; याला म्हणतात गरज सरो अन् वैद्य मरो.*
गाढवाला गुळाची चव काय	मूर्खाला चांगल्या गोष्टीचे मोल नसते.	*उत्कृष्ट शास्त्रीय संगीताची समीक्षा एका अशिक्षित माणसाने करणे म्हणजे गाढवाला गुळाची चव विचारण्यासारखे आहे.*

म्हण	अर्थ	वाक्यात उपयोग / स्पष्टीकरण
घरोघरी मातीच्याच चुली	सर्वत्र कमी-अधिक प्रमाणात सारखीच परिस्थिती असते.	*केवळ आपल्याच घरात अडचणी आहेत असे समजू नका, जगात घरोघरी मातीच्याच चुली असतात.*
चार दिवस सासूचे चार दिवस सुनेचे	प्रत्येकाची चांगली वेळ कधीतरी येतेच.	*सतत पराभव पत्करणारा खेळाडू अखेर विजेता ठरला; म्हणतात ना चार दिवस सासूचे चार दिवस सुनेचे.*
चोराच्या मनात चांदणे	वाईट कृत्य करणाऱ्याला नेहमी भीती वाटत राहते.	*पोलिसांची गाडी पाहताच संशयित व्यक्ती घाबरून पळू लागली, चोराच्या मनात चांदणे असतेच.*
झाकली मूठ सव्वा लाखाची	आपले दुर्गुण किंवा गुप्त गोष्टी उघड न करणे शहाणपणाचे असते.	*कौटुंबिक वाद चव्हाट्यावर न आणता आपापसात मिटवणे म्हणजे झाकली मूठ सव्वा लाखाची ठेवणे.*
टाकीचे घाव सोसल्याशिवाय देवपण येत नाही	कष्ट सहन केल्याशिवाय यश किंवा मोठेपण मिळत नाही.	*रात्रंदिवस अभ्यास करूनच तो वर्ग १ अधिकारी झाला; टाकीचे घाव सोसल्याशिवाय देवपण येत नाही.*
तोंड दाबून बुक्क्यांचा मार	अन्याय सहन करावा लागणे व तक्रारही करता न येणे.	*नोकरीत वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या मनमानी कारभाराविरुद्ध काहीच बोलता न येणे म्हणजे तोंड दाबून बुक्क्यांचा मार.*
दुरून डोंगर साजरे	लांबून आकर्षक वाटणारी गोष्ट जवळून पाहिली की अडचणी समजतात.	*चित्रपटसृष्टीचे जीवन बाहेरून झगमगीत वाटते, पण प्रत्यक्षात दुरून डोंगर साजरे असतात.*
दाम करी काम	पैशाच्या जोरावर अवघड कामे सहज होतात.	*अडचणीच्या काळात पैशाने सर्व संकटे दूर झाली; म्हणतात ना दाम करी काम.*
दिव्याखाली अंधार	मोठ्या किंवा प्रतिष्ठित व्यक्तीजवळ काही दोष असणे.	*शिक्षणमंत्र्यांच्याच मुलाने शाळा सोडून दिली, याला म्हणतात दिव्याखाली अंधार.*
नाचता येईना अंगण वाकडे	स्वत:मध्ये पात्रता नसताना इतरांना दोष देणे.	*कमी गुण मिळाल्यावर तो म्हणाला प्रश्नपत्रिकाच कठीण होती; नाचता येईना अंगण वाकडे.*
नाव सोनूबाई हाती कथलाचा वाळा	नाव मोठे पण प्रत्यक्ष परिस्थिती दरिद्री असणे.	*स्वत:ला उद्योगपती म्हणवणाऱ्या माणसाकडे साधे भाड्याचे घरही नव्हते, नाव सोनूबाई हाती कथलाचा वाळा.*
पाचामुखी परमेश्वर	अनेक लोकांचे मत हे देवाच्या निर्णयासारखे मानले जाते.	*गावकऱ्यांनी एकमुखाने घेतलेला निर्णय सर्वांनी मान्य केला, कारण पाचामुखी परमेश्वर असतो.*
बळी तो कान पिळी	सामर्थ्यवान व्यक्ती दुर्बलांवर वर्चस्व गाजवते.	*मोठ्या कारखानदाराने छोट्या दुकानदारांचे अस्तित्व संपवले, बळी तो कान पिळी.*
बाप दाखव नाहीतर श्राद्ध कर	आपल्या बोलण्याचा प्रत्यक्ष पुरावा देणे.	*केवळ पोकळ गप्पा न मारता कामाचा निकाल दाखवा, बाप दाखव नाहीतर श्राद्ध कर.*
बुडत्याला काडीचा आधार	मोठ्या संकटात लहानशी मदतही मोलाची वाटते.	*दिवाळखोरीत निघालेल्या व्यापाऱ्याला मित्राने दिलेले थोडे पैसे बुडत्याला काडीचा आधार ठरले.*
शितावरून भाताची परीक्षा	एका नमुन्यावरून संपूर्ण परिस्थितीचा अंदाज घेणे.	*मुलाच्या एका उत्तरावरूनच परीक्षकांनी त्याच्या बुद्धिमत्तेची पारख केली, शितावरून भाताची परीक्षा झाली.*
हत्ती गेला आणि शेपूट राहिले	मोठे काम पूर्ण होऊन थोडे काम उरणे.	*घरबांधणीचे सर्व काम झाले, फक्त रंगाचे काम बाकी राहिले; हत्ती गेला अन् शेपूट राहिले.*
हातच्या काकणाला आरसा कशाला	प्रत्यक्ष पुराव्यासाठी वेगळ्या पुराव्याची गरज नसते.	*विद्यार्थ्याची गुणवत्ता मार्कलिस्टवरूनच स्पष्ट दिसते, हातच्या काकणाला आरसा कशाला.*

भाग २: संपूर्ण २००+ मराठी म्हणी संग्रह (वर्णक्रमानुसार A-Z)

अ.क्र.	म्हण	सविस्तर अर्थ
1	**अंधारात काजवा चमकणे**	घोर संकटात आशेचा लहानसा किरण दिसणे.
2	**अंधारात तीर मारणे**	अंदाज किंवा माहिती नसताना केवळ नशिबावर काम करण्याचा प्रयत्न करणे.
3	**अगं अगं म्हशी मला कोठे नेशी**	स्वत:ची चूक मान्य करण्याऐवजी त्यासाठी इतरांवर दोष ठेवणे.
4	**अचाट खाणे मसणात जाणे**	खाण्यापिण्यात अतिरके झाल्यास परिणाम वाईट होतो.
5	**अडला हरी गाढवाचे पाय धरी**	एखाद्या हुशार माणसाला देखील अडचणीच्या वेळी मूर्ख माणसाची विनवणी करावी लागते.
6	**अति तिथे माती**	कोणत्याही गोष्टीचा अतिरेक हा अंतिमतः नुकसानकारकच ठरतो.
7	**अति तेथे माती**	कोणत्याही गोष्टीचा अतिरेक वाईटच असतो.
8	**अति शहाणा त्याचा बैल रिकामा**	जो माणूस फार शहाणपणा करायला जातो. त्याचे मुळीच काम होत नाही.
9	**अन्नाचा येतो वास, कोरीच घेते घास.**	अन्न न खाणे पण त्यात मन असणे.
10	**अर्थी दान महापुण्य**	गरजू माणसाला दान दिल्यामुळे पुण्य मिळते.
11	**अल्पसंतुष्ट सुख भोगी**	थोड्याशा लाभाने समाधानी राहणारा नेहमी सुखी राहतो.
12	**असतील शिते तर जमतील भुते**	एखाद्या माणसाकडून फायदा होणार असला की त्याच्या भोवती माणसे गोळा होतात.
13	**असेल हरी तर देईल खाटल्यावरी**	आळशी वृत्तीने बसून नशिबावर विसंबून राहणे.
14	**अहो रूपम अहो ध्वनी**	एकमेकांच्या मर्यादा न दाखवता उलटपक्षी खोटी स्तुती करणे.
15	**अळी मिळी गुप चिळी**	रहस्य उघडकीला येऊ नये म्हणून सर्वांनी मूग गिळून बसणे.
16	**अळीमिळी गुपचिळी**	स्वतःचे गुपित उघड होऊ नये म्हणून निमूटपणे गप्प बसणे.
17	**आ बैल मला मार**	स्वत:हून जाणूनबुजून संकट किंवा वाद ओढवून घेणे.
18	**आंधळं दळतं कुत्रं पीठ खातं**	एकाने अतोनात कष्ट करावे आणि निष्काळजीपणामुळे दुसऱ्यानेच त्याचा गैरफायदा घ्यावा.
19	**आंधळा मागतो एक डोळा, देव देतो दोन**	अपेक्षेपेक्षा कितीतरी पटीने जास्त फायदा होणे.
20	**आंधळा मागतो एक डोळा, देव देतो दोन डोळे**	अपेक्षेपेक्षा जास्त फायदा होणे.
21	**आंधळे दळते कुत्रं पीठ खाते**	एकानं काम करावं आणि दुसऱ्यांनं त्याचा फायदा घ्यावा.
22	**आंधळ्यांच्या गाई देव राखतो**	अनाथांचे किंवा निराधार लोकांचे रक्षण ईश्वराकडून होते.
23	**आई जेवू घालीना बाप भीक मागू देईना**	दोन्ही बाजूंनी अडचण
24	**आईचा काळ बायकोचा मवाळ**	आईकडे दुर्लक्ष करून बायकोची काळजी घेणारा
25	**आईजीच्या जीवावर बाईजी उदार**	दुसऱ्याचा पैसा खर्च करून औदार्य दाखविणे.
26	**आचार भ्रष्टी सदा कष्टी**	ज्याचे आचार विचार चांगले नसतात. तो नेहमी दु:खी असतो.
27	**आठ हात लाकूड अन नऊ हात ढिपली**	अत्यंत मूर्खपणाची अतिशयोक्ती.
28	**आधी पोटोबा मग विठोबा**	प्रथम स्वतःच्या पोटाची किंवा उपजीविकेची सोय करावी आणि नंतर इतर गोष्टींकडे लक्ष द्यावे.
29	**आधी पोटोबा मग विठ्ठोबा**	आदी पोटाची सोय पाहावी नंतर देवधर्म करावा.
30	**आधी बुद्धी जाते नंतर लक्ष्मी जाते**	अगोदर आचरण बिघडते नंतर दशा बदलते.
31	**आधी शिदोरी मग जेजूरी**	आधी भोजन मग देवपूजा

अ.क्र.	म्हण	सविस्तर अर्थ
32	**आधीच उल्हास त्यात फाल्गुन मास**	मुळातच आळशी माणसाच्या आळशी वृत्तीला पोषक अवस्था निर्माण होणे.
33	**आपण हसे लोकाला, शेंबूड आपल्या नाकाला**	ज्या दोषाबद्दल आपण दुसऱ्याला हसतो. तोच दोष आपल्या अंगी असणे.
34	**आपला तो बाब्या दुसऱ्याचं ते कारटं**	स्वत:चे चांगले आणि दुसऱ्यांचे वाईट अशी प्रवृत्ती असणे.
35	**आपला तो बाळ्या, दुसऱ्याचा तो कारटा**	स्वत:च्या मुलाचे दोष झाकून दुसऱ्याच्या मुलाला मात्र दोष देणे.
36	**आपला हात जगन्नाथ**	आपली प्रगती आपल्या कर्तृत्वावर अवलंबून असते.
37	**आपली पाठ आपल्याला दिसत नाही**	स्वत:चे दोष स्वत:ला कधीही सहजपणे दिसून येत नाहीत.
38	**आपलेच दात आपलेच ओठ**	आपल्याच माणसाने चूक केल्यावर अडचणीचे स्थिती निर्माण होणे.
39	**आपल्याच पोळीवर तूप ओढणे**	फक्त स्वत:चाच तेवढा फायदा साधून घेणे.
40	**आयत्या बिळात नागोबा**	दुसऱ्याने स्वत:साठी केलेल्या गोष्टीचा आयता फायदा उठविणे.
41	**आवळा देऊन कोहळा काढणे**	क्षुल्लक गोष्टीचा मोबदल्यात मोठा लाभ करून घेणे.
42	**इकडे आड तिकडे विहीर**	दोन्ही बाजूंनी अडचणीची परिस्थिती असणे.
43	**इच्छा तेथे मार्**	ग एखादी गोष्ट करण्याची इच्छा असेल तर काहीतरी मार्ग निघतोच.
44	**उंटावरचा शहाणा**	मूर्ख सल्ला देणारा
45	**उंटावरून शेळ्या हाकणे**	आळस, हलगर्जीपणा करणे
46	**उंदराला मांजर साक्ष**	वाईट कृत्य करतांना एकमेकांना साक्ष देणे.
47	**उचलली जीभ लावली टाळ्याला**	विचार न करता बोलणे.
48	**उठता लाथ बसता बुकी**	प्रत्येक कृत्याबद्दल अद्दल घडविण्यासाठी पुन्हा पुन्हा शिक्षा करणे.
49	**उडत्या पाखरची पिसे मोजणे**	अगदी सहजपणे अवघड गोष्टीची परीक्षा करणे.
50	**उडाला तर कावळा, बुडाला तर बेडूक**	एखाद्या गोष्टीची परीक्षा होण्याकरिता काही काल वाट पहावी लागते.
51	**उतावळा नवरा गुडघ्याला बाशिंग**	प्रसंगी हास्यास्पद ठरेल आशा प्रकराच्या उतावळेपणा दाखविणे.
52	**उथळ पाण्याला खळखळाट फार**	थोडासा गुण अंगी असणारा माणूस जास्त बढाई मरतो.
53	**उधार द्यावा आणि ग्राहक गमवावा**	उधार दिल्याने नातेसंबंध किंवा व्यवहार बिघडतात.
54	**उधारीचे पोते सव्वा हात रिते**	उधारीने घेतलेल्या वस्तूमध्ये किंवा व्यवहारात नेहमी तोटा किंवा घट होते.
55	**उधारीचे पोते सव्वाहात रिते**	उधारी घेतलेल्या गोष्टीत तोटा ठरलेलाच असतो.
56	**उस गोड लागला म्हणून मुळासकट खाऊ नये**	कोणत्याही चांगल्या गोष्टीचा किंवा एखाद्याच्या चांगुलपणाचा प्रमाणाबाहेर फायदा घेऊ नये.
57	**एक ना घड भारभर चिंध्या**	एकाच वेळी अनेक कामे करायला घेतल्यावर सर्वच कामे अर्धवट होण्याची अवस्था.
58	**एक ना धड भाराभर चिंध्या**	एकाच वेळी अनेक कामे हाती घेऊन एकही काम नीट पूर्ण न होणे.
59	**एका माळेचे मणी**	सगळीच माणसे सारख्या स्वभावाची.
60	**एका म्यानात दोन तलवारी राहत नाहीत**	दोन अत्यंत महत्त्वाकांक्षी किंवा विरोधी वृत्तीचे लोक एकाच ठिकाणी सलोख्याने एकत्र राहू शकत नाहीत.
61	**एका म्यानात दोन तलवारी राहू शकत नाहीत**	दोन तेजस्वी माणसे एकत्र गुण्यागोविदाने नांदू शकत नाहीत दोन सवती एका घरात सुखासमाधानाने राहू शकत नाहीत.
62	**एका हाताने टाळी वाजत नाही**	दोघांच्या भांडणात पूर्णपणे एकट्यालाच दोष देता येत नाही किंवा एखाद्या कृत्यात दोघेही दोषी असणे.
63	**ऐकावे जनाचे करावे मनाचे**	लोकांचे ऐकून घ्यावे व मग आपल्याला जे योग्य वाटेल ते करावे.

अ.क्र.	म्हण	सविस्तर अर्थ
64	**ओठात एक पोटात एक**	मनात कपट किंवा वाईट विचार ठेवून वरवर मात्र गोड बोलण्याचा देखावा करणे.
65	**ओळखीचा चोर जीवे न सोडी**	ओळखीचा शत्रू हा अनोळखी शत्रूपेक्षा धोकादायक असतो.
66	**कडू कारले तुपात तळले**	साखरेत घोळले तरीही कडू ते कडूच किती ही प्रयत्न केला तरीही माणसाचा मूळ स्वभाव (दूर्वर्तणी) बदलत नाही.
67	**कडू कारले तुपात तळले, साखरेत घोळले तरी कडू ते कडूच**	दुर्जन किंवा वाईट स्वभावाच्या माणसाला कितीही चांगला उपदेश केला तरी त्याचा मूळ स्वभाव बदलत नाही.
68	**कधी गाडीवर नाव तर कधी नावेवर गाडी**	कधी गरीबी तर कधी श्रीमंती येणे.
69	**कधी तुपाशी तर कधी उपाशी**	संसारिक स्थिती नेहमी सारखीच राहत नाही त्यात कधी संपन्नता येते तर कधी विपन्नावस्था येते.
70	**कर नाही त्याला डर कशाला**	ज्याने काही गुन्हा किंवा वाईट गोष्ट केली नाही त्याने शिक्षा होण्याचे भय कशाला बाळगावयाचे
71	**करावे तसे भरावे**	जसे कृत्य असेल त्याप्रमाणे चांगलेवाईट फळ भोगावे लागते.
72	**काखेत कळसा गावाला वळसा**	वस्तू आपल्याजवळच असताना सर्वत्र शोधत फिरणे.
73	**काखेत कळसा नि गावाला वळसा**	हरवलेली वस्तु जवळ असतानाही इतरत्र शोधत राहणे.
74	**काठी मारल्याने पानी दुभंगत नाही**	रक्ताचे नाते तोडून म्हणता तुटत नाही.
75	**कानामगून आली आणि तिखट झाली**	मागून येऊन वरचढ होणे.
76	**कामापुरता मामा**	काम साधण्यापुरते गोड बोलणे
77	**कामापुरता मामा आणि ताकापुरती आजी**	केवळ स्वतःचे काम साध्य होईपर्यंत गोड बोलणे आणि काम झाल्यावर विसरणे.
78	**कावळा बसायला अन फांदी तुटायला**	परस्परांशी कारण-संबंध नसताना योगायोगाने दोन गोष्टी एकाचवेळी घडणे.
79	**कावळ्याच्या शापाने गाय मरत नाही**	क्षुद्र माणसांच्या निंदेने थोरांचे नुकसान होत नाही
80	**काळ आला होता. पण वेळ आली नव्हती**	नाश होण्याची वेळ आली असताना थोडक्यात बचावणे.
81	**कुंपणाने शेत खाल्ले तर दाद न्यावी**	कुणीकडे रखवालादारानेच विश्वासघात करून चोरी करणे.
82	**कुंपणानेच शेत खाणे**	ज्याच्यावर संरक्षणाची किंवा विश्वासाची जबाबदारी सोपवली आहे, त्यानेच फसवणूक किंवा नुकसान करणे.
83	**कुडी तशी पुडी**	देहाप्रमाणे आहार असतो.
84	**कुत्र्याचे शेपूट नळीत घातले तरी वाकडे ते वाकडेच**	कितीही प्रयत्न केले तरी काहीचा मूळस्वभाव बदलत नाही.
85	**कुऱ्हाडीचा दांडा गोतास काळ**	आपलाच माणूस आपल्या नाशाला कारणीभूत होतो.
86	**कुऱ्हाडीचा दांडा गोतास काळ**	आपलाच आप्त किंवा नातेवाईक आपल्या नाशाला किंवा संकटाला कारणीभूत ठरणे.
87	**कोंबडे झाकले म्हणून तांबडे फुटायचे राहत नाही**	निश्चित घडणारी घटना कोणाच्याही प्रयत्नाने टाळता येत नाही.
88	**कोरड्याबरोबर ओले ही जळते**	निरपराध्याची अपराध्यासोबत गणना करणे
89	**कोल्हा काकडीला राजी क्षुद्र**	माणसे क्षुद्र गोष्टीनीही खुश होतात.
90	**कोल्ह्याला द्राक्षे आंबट**	जी गोष्ट आपल्याला प्रयत्न करूनही साध्य होत नाही, ती निकृष्ट किंवा वाईट ठरवणे.
91	**खऱ्याला मरण नाही**	खरे कधी लपत नाही, सत्य मेव जयते!
92	**खाईन तर तुपाशी नाहीतर उपाशी**	परिस्थितीशी जुळवून न घेता हट्टीपणाने वागणारा.
93	**खाऊ जाणे ते पचवू जाणे**	एखादे कृत्य धाडसाने करणारा त्याचे परिणाम भोगण्यासही समर्थ असतो.
94	**खाऊन माजवे टाकून माजू नये**	पैशाच्या संपतीचा गैरवापर करू नये.
95	**खाण तशी माती**	आई वडिलाप्रमाणे त्यांच्या मुलांचे वर्तन होणे.

अ.क्र.	म्हण	सविस्तर अर्थ
96	**खायला काळ भुईला भार**	काहीही कामधंदा न करता आळशीपणे जगणारा निरुपयोगी माणूस.
97	**खोट्याच्या कपाळी गोटा**	वाईट कृत्य करणाऱ्याला माणसाचे शेवटी वाईटच होते.
98	**गरज सरो आणि वैद्य मरो**	स्वत:चे काम पूर्ण झाले की उपकार करणाऱ्या माणसाला विसरून जाणे.
99	**गरज सरो नि वैध मरो**	आपले काम झाले की उपकार कर्त्याची पर्वा न करणे.
100	**गरजवंताला अक्कल नसते**	गरजेमुळे अडलेल्या व्यक्तीला इतरांच्या म्हणण्यापुढे मान डोलवावी लागते.
101	**गर्जेल तो पडेल**	काय केवळ गाजावाजा करणाऱ्या व्यक्तीच्या हातून फारसे काही घडत नसते.
102	**गर्वाचे घर खाली**	गर्विष्ठ माणसाची कधीतरी फजिती होतेच.
103	**गाजराची पुंगी वाजली तर वाजली नाही तर मोडून खाली**	एखादी गोष्ट साध्य झाली तर उत्तमच नाही तर तिचा दूसरा उपयोग करून घेणे.
104	**गाड्याबरोबर नळ्याची यात्रा**	मोठ्यांच्या आश्रयाने लहानांचाही फायदा होतच असतो.
105	**गाढवांचा गोंधळ, लाथांचा सुकाळ**	मूर्ख लोक एकत्र आल्यावर मूर्खपणाचेच कृत्य करणार
106	**गाढवाच्या पाठीवर गोणी**	एखाद्या गोष्टीची अनूकुलता असून उपयोग नाही. तर तिचा फायदा घेता यायला हवा.
107	**गाढवापुढे वाचली गीता अन कालचा गोधळ बारा होता**	मूर्खाला केलेला उपदेश वाया जातो.
108	**गाढवापुढे वाचली गीता, कालचा गोंधळ बरा होता**	मूर्ख माणसाला कितीही चांगला उपदेश केला तरी त्याचा काहीही उपयोग होत नाही.
109	**गाढवाला गुळाची चव काय**	ज्याला उत्तम गोष्टीची पारख किंवा महत्त्व कळत नाही, त्याला चांगल्या गोष्टी देऊन उपयोग नसतो.
110	**गाढवाला गुळाची चव काय?**	मुर्खाला चांगल्या गोष्टीची किंमत कळत नाही.
111	**गाव करी ते राव ना करी श्रीमंत**	व्यक्ति स्वत:च्या बळावर जे करू शकत नाही ते एकीच्या बळावर सामान्य माणसे करू शकतात.
112	**गुरुची विद्या गुरूला फळली**	एखाद्याचा डाव त्याच्यावरच उलटणे.
113	**गुळाचा गणपती**	गुळाचाच नैवेद्य ज्याची वस्तु त्यालाच भेट देणे.
114	**गुळाचा गणपती आणि गुळाचाच नैवेद्य**	ज्याची वस्तू त्यालाच अर्पण करून मोठेपण मिळवण्याचा देखावा करणे.
115	**गोगलगाय नि पोटात पाय**	एखाद्याचे खरे स्वरूप न दिसणे.
116	**गोरागोमटा कपाळ**	करंटा दिसायला देखणा पण नशिबाने दुर्दैवी व्यक्ती.
117	**घटका पाणी पिते घड्याळ टोले खाते**	आपापल्या कर्मानुसार परिणाम भोगावे लागतात.
118	**घर ना दार देवळी बिऱ्हाड**	बायको पोरे नसणारा एकटा पुरुष किंवा शिरावर कोणतीही जाबाबदारी नसलेली व्यक्ती.
119	**घर पहावे बांधून लग्न पहावे करून**	अनुभवाने माणूस शहाणा होतो.
120	**घर फिरले म्हणजे घराचे वासेही फिरतात**	एखाद्यावर प्रतिकूल परिस्थिती आली म्हणजे सारेच त्याच्याबरोबर वाईटपणे वागू लागतात.
121	**घरचे झाले थोडे आणि व्याह्याने धाडले घोडे**	आधीच स्वत:च्या घरात अडचणी असताना बाहेरून आणखी नवीन संकटाची भर पडणे.
122	**घरचे झाले थोडे, व्याह्याने धाडले घोडे**	स्वत:च्या कामाचा व्याप अतोनात असताना दुसऱ्यांने आपलेही काम लादणे.
123	**घरोघरी मातीच्याच चुली**	सर्वत्र सारखीच परिस्थिती अनुभवास येणे.
124	**घोडामैदानजवळ असणे**	परीक्षा लवकरच होणे
125	**घोडे खाई भाडे**	धंद्यात फायद्यापेक्षा खर्च जास्त.
126	**घोडेमैदान जवळ असणे**	आपल्या गुणांची किंवा कर्तृत्वाची परीक्षा होण्याची वेळ फार जवळ आलेली असणे.
127	**चढेल तो पडेल**	गर्विष्ठ माणसाचा गर्व उतरल्याशिवाय राहत नाही.

अ.क्र.	म्हण	सविस्तर अर्थ
128	**चमत्काराशिवाय नमस्कार नाही**	प्रत्यक्ष कर्तृत्व किंवा मोठे काम दाखवल्याशिवाय जगात कोणालाही आदर मिळत नाही.
129	**चमत्काराशिवाय नमस्कार नाही,**	पराक्रमावाचून पोवाडा नाही लोकांना काही विशेष कार्य करून दाखविल्याशिवाय लोक मान देत नाहीत.
130	**चार दिवस सासूचे चार दिवस सुनेचे**	प्रत्येकाची वेळ कधीतरी येतेच
131	**चालत्या गाडीला खीळ**	व्यवस्थीत चालणाऱ्या कार्यात अडचण निर्माण होणे.
132	**चिंती परा येई घरा**	दुसऱ्याबदल मनात वाईट विचार आलेकी स्वत:चेच वाईट होते.
133	**चोर सोडून संन्याशाला फाशी**	खऱ्या गुन्हेगाराला सोडून निष्पाप माणसाला शिक्षा करणे.
134	**चोर सोडून सान्याशाला फाशी**	खऱ्या गुन्हेगाराला शासन न करता दुसऱ्याच निरपराध माणसाला शिक्षा देणे.
135	**चोराच्या उलटया बोंबा**	स्वत:च गुन्हा करून दुसऱ्यावर आळ घेणे.
136	**चोराच्या उलट्या बोंबा**	स्वतः चूक किंवा गुन्हा करून दुसऱ्यावरच उलट आरोप करणे.
137	**चोराच्या मनात चांदणे**	वाईट माणसांनाच वाईट माणसांच्या युक्त्या कळतात.
138	**चोरावर मोर**	एखाद्या गोष्टीच्या बाबतीत दुसऱ्यावर कडी करणे.
139	**छत्तीसाचा आकडा**	विरुद्ध मत असणे
140	**छोट्या तोंडी मोठा घास**	आपली योग्यता नसताना प्रौढ किंवा मोठ्या लोकांसमोर उद्धटपणाने बोलणे.
141	**जन्माला आला हेला, पाणी वाहून मेला**	निरक्षर किंवा निर्बुद्ध माणसाचे आयुष्य शारीरिक कष्टामध्येच जाते.
142	**जलात राहुन माशांशी वैर करू नये**	ज्यांच्या सहवासात राहावे लागते त्यांच्याशी वैर करून नये.
143	**जशी देणावळ तशी धुणावळ**	मिळणाऱ्या मोबदल्याच्या प्रमाणातच काम करणे.
144	**जशी देवाची पूजा तशी पावती**	जशी वागणूक आपण दुसऱ्याला देतो, तशीच वागणूक आपल्याला परत मिळते.
145	**जळत घर भाड्याने कोण घेणार**	नुकसान करणाऱ्या गोष्टीचा स्वीकार कोण करणार.
146	**जळत्या घराचा पोळता वासा**	प्रचंड नुकसानीतून जे वाचले ते आपले म्हणून समाधान मानावे.
147	**जळात राहून माशाशी वैर करू नये**	ज्यांच्या सहवासात किंवा आश्रयाखाली राहावे लागते, त्यांच्याशी वैर पत्करणे अहितकारक असते.
148	**जावे त्याच्या वंशा तेव्हा कळे दुसऱ्याच्या स्थितीत**	आपण स्वत:जावे, तेव्हा तिचे खरे ज्ञान आपणास होते.
149	**जिच्या हाती पाळण्याची दोरी ती जगाते उद्धरी**	मातेकडून बालकावर सुसंस्कार होतात म्हणून ते भविष्यात कर्तुत्ववान ठरते.
150	**जित्याची खोड मेल्याशिवाय जात नाही**	मूळचा स्वभाव आयुष्यात कधीच बदलत नाही.
151	**जी खोड बाळ ती जन्मकळा**	लहानपणीच्या सवयी जन्मभर टिकतात.
152	**ज्या गावच्या बोरी त्याच गावच्या बाभळी**	एकाच भागातील लोक एकमेकांच्या स्वभावाला व खाचाखोचांना चांगले ओळखून असतात.
153	**ज्या गावाच्या बोरी त्याच गावच्या बाभळी**	एकमेंकाचे वर्म माहीत असणाऱ्या माणसांशी गाठ पडणे.
154	**ज्याचं करावं भलं तो म्हणतो माझंच खरं**	दुसऱ्याचे भले करण्याचा प्रयत्न केला तरी तो उपकार न मानता उलट उद्धटपणाने वागणे.
155	**ज्याचे करावे बरे तो म्हणतो माझेच खरे**	एखाद्याचे भले करायला जावे तर तो विरोधच करतो व आपलाच हेका चालवतो.
156	**ज्याचे खावे मीठ त्याचे करावे निट जो**	आपल्या वर उपकार करतो त्या उपकार कर्त्याला स्मरण करून त्याच्या यशासाठी प्रयत्न करावेत.
157	**ज्याच्या हाती ससा तो पारधी**	ज्याला यश मिळाले तो कर्तबगार
158	**झाकली मूठ सव्वा लाखाची**	व्यंग गुप्त ठेवणेच फायद्याचे असते.
159	**टाकीचे घाव सोसल्याशिवाय देवपण येत नाही**	कष्ट केल्याशिवाय मोठेपणा मिळत नाही.

अ.क्र.	म्हण	सविस्तर अर्थ
160	**टिटवी देखील समुद्र आटविते**	सामान्य क्षुद्र वाटणारा माणूस प्रसंगी महान कार्य करू शकतो.
161	**डोंगर पोखरून उंदीर काढणे**	प्रचंड परिश्रम घेवूनही अल्प यश प्राप्ती होणे.
162	**डोळ्यात केर आणि कानात फुंकर**	रोग एक आणि उपचार दुसराच
163	**ढवळ्या शेजारी पवळ्या बांधला वाण नाही पण गुण लागला वाईट**	माणसाच्या सहवासामध्ये चांगला माणूसही बिघडतो.
164	**तंटा मिटवायला गेला गव्हाची कणिक करून आला**	भांडण मिटविण्याऐवजी भडकावणे.
165	**तळे राखील तो पाणी चाखील**	आपल्याकडे सोपविलेल्या कामाचा थोडाफार लाभ मिळविण्याची प्रत्येकाची प्रवृत्ती असते.
166	**तेरड्याचा रंग तीन दिवस**	एखादे कार्य थोडे दिवस जोरात चालून एकदम बंद पडणे
167	**तेल गेले तूप गेले आणि हाती धुपाटणे राहिले**	फायद्याच्या दोन गोष्टीमधून मूर्खपणामुळे एकही गोष्ट साध्य न होणे.
168	**तोंड दाबून बुक्क्यांचा मार**	अन्याय किंवा जुलूम सहन करावा लागणे आणि त्याविरुद्ध तक्रार करण्याचीही संधी नसणे.
169	**थेंबे थेंबे तळे साचे**	लहान लहान बचतीतून किंवा प्रयत्नांतून कालांतराने खूप मोठा संग्रह किंवा यश साध्य होते.
170	**दगडापेक्षा वीट मऊ**	मोठ्या संकटापेक्षा किंवा वाईट परिस्थितीपेक्षा किंचित बरी वाटणारी दुसरी परिस्थिती बरी वाटणे.
171	**दाम करी काम**	पैशाच्या बळावर अनेक अवघड कामे सहजपणे साध्य होतात.
172	**दिव्याखाली अंधार**	मोठ्या किंवा प्रतिष्ठित माणसाच्या जवळच काही ना काही उणीवा किंवा दोष असणे.
173	**दुरून डोंगर साजरे**	कोणतीही गोष्ट लांबून आकर्षक वाटते, परंतु जवळून पाहिली की तिच्यातील अडचणी लक्षात येतात.
174	**दुष्काळात तेरावा महिना**	संकटात अधिक भर
175	**दृष्टी आड सृष्टी**	आपल्या डोळ्यांसमोरून गोष्ट निघून गेली की तिचा विसर पडतो.
176	**देखल्या देवा दंडवत**	वरकरणी, खोटे खोटे केलेले स्वागत
177	**न कर्त्याचा वार शनिवार**	ज्याला काम करण्याची अजिबात इच्छा नसते, तो नेहमी नवनवीन कारणे सांगत असतो.
178	**नव्याचे नऊ दिवस**	नवेपणा असतानाचे कौतुक नंतर टिकत नही
179	**नाक दाबले की तोंड उघडते**	मुख्य मर्म किंवा खोच पकडली की माणूस लगेच वठणीवर येतो.
180	**नाकाचा बाल**	अत्यंत प्रिय व्यक्ती
181	**नाचता येईना अंगण वाकडे**	स्वत:स चांगले काम येत नसणारा दुसऱ्याचे दोष काढतो
182	**नाव मोठे लक्षण खोटे**	कीर्ती मोठी पण कृती छोटी
183	**नाव सोनूबाई हाती कथलाचा वाळा**	नाव फार मोठे किंवा भव्य असणे, पण प्रत्यक्ष परिस्थिती मात्र अत्यंत हलाखीची किंवा दरिद्री असणे.
184	**पडत्या फळाची आज्ञा**	स्वत:च्या मनातील गोष्टीलाच दुसऱ्याने अनुमोदन किंवा संमती देणे.
185	**पाचामुखी परमेश्वर**	अनेक लोकांचे एकमत हे देवाच्या निर्णयाप्रमाणे ग्राह्य मानले जाते.
186	**पाण्यात राहून माशाशी वैर**	ज्याच्या आधारावर आपण जगतो, त्याच्याशीच शत्रुत्व करणे मूर्खपणाचे असते.
187	**पिंडी ते ब्रह्मांडी**	जे लहान घटकात किंवा शरीरात असते, तेच विश्वातही सूक्ष्म किंवा स्थूल रूपाने असते.
188	**पी हळद हो गोरी**	उतावळेपणा दाखविणे
189	**फुले वेचली तेथे गवऱ्या वेचणे**	आधीच्या वैभवाच्या किंवा श्रीमंतीच्या काळातून अचानक दारिद्र्यात येणे.

अ.क्र.	म्हण	सविस्तर अर्थ
190	**बळी तो कान पिळी**	सामर्थ्यवान किंवा ताकदवान माणूस दुर्बलांवर स्वतःचे वर्चस्व गाजवतो.
191	**बाप दाखव नाहीतर श्राद्ध कर**	दोनपैकी एक पर्याय निवडणे
192	**बुडत्याला काडीचा आधार**	अत्यंत बिकट संकटात सापडलेल्या माणसाला लहानशी मदतही फार मोठी वाटते.
193	**बैल गेला आणि झोपा केला**	नुकसान किंवा संकट घडून गेल्यावर त्यावर उपाययोजना करण्याचा निरर्थक प्रयत्न करणे.
194	**भिकेची झोळी आणि चौघांत उभी**	एकतर स्वतः लाचार किंवा दरिद्री असणे आणि तरीही चारचौघांत मोठेपणा दाखवण्याचा आव आणणे.
195	**मऊ सापडले म्हणून कोपराने खणू नये**	समोरचा माणूस चांगला किंवा गरीब आहे म्हणून त्याचा प्रमाणापेक्षा जास्त गैरफायदा घेऊ नये.
196	**मनी वसे ते स्वप्नी दिसे**	ज्या गोष्टीचा सतत मनात विचार चालू असतो, तिचेच विचार स्वप्नात दिसतात.
197	**माकडाच्या हाती कोलीत**	अजाण किंवा दुष्ट प्रवृत्तीच्या माणसाकडे अधिकार आल्यास तो त्याचा सर्वनाश करतो.
198	**मेल्याशिवाय स्वर्ग दिसत नाही**	प्रत्यक्ष अनुभव घेतल्याशिवाय कळत नाही
199	**राजाला दिवाळी काय ठाऊक**	ज्याला सतत संपन्नता किंवा सुख लाभलेले असते, त्याला सामान्य माणसाच्या सणांचे किंवा संघर्षाचे महत्त्व कळत नाही.
200	**रात्र थोडी सोंगं फार**	वेळ अत्यंत कमी असणे आणि पार पाडण्याची कामे मात्र खूप जास्त असणे.
201	**रात्र थोडी सोंगे फार**	काम भरपूर, वेळ कमी
202	**रात्रंदिवस एक करणे**	उद्दिष्ट साध्य करण्यासाठी अतोनात कठोर परिश्रम करणे.
203	**लेकी बोले सुने लागे**	एकाला उद्देशून बोलून प्रत्यक्षात दुसऱ्याला टोमणा मारणे किंवा समज देणे.
204	**वरातीमागून घोडे**	वेळ किंवा प्रसंग निघून गेल्यावर केलेली मदत किंवा प्रयत्न पूर्णपणे व्यर्थ ठरतात.
205	**वासरात लंगडी गाय शहाणी**	अडाणी लोकात अल्प ज्ञान असणारा शहाणा ठरतो
206	**विंचवाचे बिऱ्हाड पाठीवर**	स्वतःचे घरदार किंवा प्रपंच नसलेला, जिथे जाईल तिथे राहणारा माणूस.
207	**शहाण्याला शब्दाचा मार**	समजूतदार माणसाला केवळ एका सौम्य शब्दानेही चूक लक्षात येते.
208	**शितावरून भाताची परीक्षा**	लहानशा नमुन्यावरून संपूर्ण समूहाचे किंवा परिस्थितीचे स्वरूप ओळखता येणे.
209	**शुंभासारखा बसणे**	काहीही न बोलता किंवा न करता मूर्खासारखे गप्प बसून राहणे.
210	**शेरास सव्वाशेर**	एकापेक्षा एक वरचढ किंवा मातब्बर व्यक्ती समोर येणे.
211	**साखरेचे खाणार त्याला देव देणार**	चांगल्या व सत्प्रवृत्त माणसाला ईश्वर नेहमी मदत करतो.
212	**सुंभ जळतो तरी पीळ जळत नाही**	अधिकार, संपत्ती किंवा शक्ती नष्ट झाली तरी माणसाचा जुना अहंकार किंवा खोड जात नाही.
213	**हत्ती गेला आणि शेपूट राहिले**	मोठे काम पूर्ण झाले आणि केवळ किरकोळ काम शिल्लक उरणे.
214	**हपापाचा माल गपापा**	लोकांचा तळतळाट करून मिळवलेले धन झपाट्याने नष्ट होते
215	**हातच्या काकणाला आरसा कशाला**	जी गोष्ट डोळ्यांसमोर प्रत्यक्ष सिद्ध झालेली आहे, तिला वेगळा पुरावा देण्याची गरज नसते.
216	**हाताच्या काकणाला आरसा कशाला**	जी गोष्ट डोळ्यांसमोर प्रत्यक्ष सिद्ध झालेली आहे, तिला वेगळा पुरावा देण्याची गरज नसते.

स्पर्धा परीक्षांच्या संपूर्ण तयारीसाठी MahaSarav सोबत सराव करा!

दररोज मोफत टेस्ट सिरीज, विषयानुसार प्रश्नसंच व PDF डाऊनलोड करण्यासाठी आजच भेट द्या.

🌐 www.mahasarav.com • 📱 MahaSarav Mobile App